

רשומות

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

7 בנובמבר 2007

341

כ"ו בחשוון התשס"ח

עמוד

211 הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון מס' 3)

212 הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 46), התשס"ח-2007

219 הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 47) (הקמת בתי משפט), התשס"ח-2007

מתפרסמות בזה הצעות חוק מטעם הממשלה:

הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון מס' 3)

1. בחוק יסוד: השפיטה¹, בסעיף 32(7), במקום "בשלושה או ביותר" יבוא "או יותר". תיקון סעיף 32

ד ב ר י ה ס ב ר

(7) העניינים שבהם ידונו בתי המשפט לדרגותיהם בשופט אחד, בשלושה או ביותר².

מוצע להתאים את חוק יסוד: השפיטה לתיקון המוצע בהצעת חוק בתי המשפט האמורה, ולקבוע כלל גמיש, ולפיו ייקבעו הוראות בחוק בעניינים שבהם ידונו בתי המשפט לדרגותיהם בשופט אחד או יותר.

בהצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 46), התשס"ח-2007, המתפרסמת בחוברת זו, מוצע לאפשר קיום דיונים בבתי המשפט המחוזיים בהרכב של שני שופטים, כמפורט בהצעה.

סעיף 23 לחוק יסוד: השפיטה שענינו "הוראות בחוק" קובע, בפסקה (7) לאמור:

"23. בעניינים אלה ייקבעו הוראות בחוק;

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 78; התשס"ב, עמ' 598.

הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 46), התשס"ח-2007

1. תיקון סעיף 26 בחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984 (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 26(4), אחרי "בית משפט שלום" יבוא "למעט בערעור כאמור בסעיף 37(ב)(9) עד (11)".
2. תיקון סעיף 37 בסעיף 37 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (א)(2), במקום הסיפה החל במילים "בתי משפט ובתי דין" יבוא "בתי משפט שלום בעניינים פליליים";
- (2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:
- "(א1) בערעורים על פסקי דין של בתי משפט שלום בעניינים אזרחיים ידון בית משפט מהווי בשניים; סבר אחד משופטי ההרכב כי יש לצרף שופט שלישי משום שרעות חברי ההרכב עשויות להיות חלוקות או מסיבה אחרת, יצורף שופט שלישי להרכב שייקבע לפי הוראות סעיף 38; צורף שופט כאמור ימשיך בית המשפט בדיון מן השלב שאליו הגיע, אלא אם כן החליט, מיוזמתו או לבקשת אחד הצדדים, לשמוע את הערעור משלב מוקדם יותר";
- (3) בסעיף קטן (ב) –
- (א) ברישה, במקום "בסעיף קטן (א)" יבוא "בסעיפים קטנים (א) ו-(א1)", ובמקום "הוראה אחרת לעניין מסוים" יבוא "לעניין מסוים, כי יידון בשלושה";

דברי הסבר

קובע סעיף 37(א)(2) לחוק כי ערעורים על פסקי דין של בתי משפט ובתי דין שיושב בהם שופט של בית משפט שלום יידונו בבית המשפט המחוזי בהרכב שלושה. מוצע, מטעמי ייעול, להוותר כלל זה רק בנוגע לערעורים פליליים.

לפסקה (2)

מוצע לקבוע כלל ולפיו ערעורים אזרחיים הנדונים בבית המשפט המחוזי יידונו בהרכב שניים. החוק הקיים מכיר בשני סוגי הרכבים בבית המשפט המחוזי – דן יחיד או הרכב שלושה. ההצעה ליצור מותב של שני שופטים מאזנת בין היתרונות שבשמיעת משפטים על ידי יותר משופט אחד ובין הצורך בהתייעלות. בד בבד, עולה הצורך לקבוע כללי הכרעה ופרוצדורה לריונים המתנהלים בהרכב זוגי. אשר על כן, מוצע לאפשר הרחבת הרכב כאמור ולצרף לו שופט שלישי, על פי שיקול דעתו של מי מחברי ההרכב. אוישו של השופט השלישי שיצורף ייעשה בידי נשיא בית המשפט המחוזי או סגניו, או על פי סדר שנקבע מומן לזמן, הכל בהתאם להוראות סעיף 38 לחוק. עוד מוצע לקבוע כלל דיוני ולפיו ההרכב המורחב ימשיך לדון בערעור מן השלב שאליו הגיע בית המשפט בהרכב של שני השופטים, אך ניתן לחזור ולשמוע את הערעור משלב מוקדם יותר.

לפסקה (3)

בנוסף להצעה ולפיה ערעורים שאינם פליליים יידונו בהרכב שניים, מוצע להרחיב את רשימת הערעורים

סעיף 1 סעיף 26(4) לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984 (להלן – החוק), קובע כי בערעור על החלטת ביניים של בית משפט מחוזי, או על פסק דין של דן יחיד בבית משפט מחוזי שדן בערעור על פסק דין או על החלטה אחרת של בית משפט שלום, מוסמך בית המשפט העליון לדון בשופט אחד. לפי סעיף 2 להצעת החוק מוצע להרחיב את סמכותו של בית המשפט המחוזי לדון בסוגים נוספים של ערעורים בשופט אחד. מוצע לקבוע במסגרת סעיף 26(4) כי הצמצום האמור לא יגרוור צמצום הרכבים בבית המשפט העליון, שכן עיקר מטרתה של הצעת חוק זו לצמצם את הצורך בהרכבים בבתי המשפט המחוזיים (ר' דברי הסבר לסעיף 2 המוצע).

סעיף 2 הכלל הקבוע כיום בסעיף 37 לחוק הוא כי בית המשפט המחוזי ידון במותב שלושה, למעט בסוגים של עניינים, שבהם ידון בדן יחיד. מוצע לקבוע שלושה סוגים של הרכבים בבית המשפט המחוזי: דן יחיד, מותב שניים ומותב שלושה. הצעה זו נועדה לצמצם את מספר ההליכים הנדונים בבית המשפט המחוזי לפני הרכב של שלושה שופטים, ובכך להקל על העומס הכבד שבו נתונים בתי משפט אלה, ועם זאת, לשמור על היתרון שיש בקיום דיון לפני יותר משופט אחד.

לפסקה (1)

מוצע להבחין, לצורך ההרכבים, בין ערעורים פליליים לבין שאר הערעורים הנדונים בבית המשפט המחוזי. כיום

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 198; התשס"ז, עמ' 382.

(ב) אחרי פסקה (8) יבוא:

"(9) ערעורים על פסקי דין בתביעות שסכומן או שווי נושאן, במועד הגשת התובענה, אינו עולה על 100,000 שקלים חדשים, והוא אף אם עלה הסכום או השווי לאחר מכן מחמת שערורך או הצמדה, למעט בתביעות כמפורט להלן:

(א) תביעות לפיצויים בשל נזקי גוף או תביעות לשיפוי או לפיצוי על תשלומי פנסיה, תגמולים וכל הוצאה אחרת ששולמו או שישולמו בשל נזקי גוף, לרבות תביעות שעילתן בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975²;

(ב) תביעות בענייני משפחה;

(ג) תביעות הנוגעות למקרקעין;

(10) ערעורים על פסקי דין בתובענות שניתן בהן פסק דין על פי צד אחד, לרבות בתביעות בסדר דין מקוצר שלא ניתנה בהן רשות להגן;

(11) ערעורים על פסקי דין של בית משפט לתביעות קטנות;

(12) בקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות, במסגרת ערעורים³;

(4) בסעיף קטן (ג), אחרי "(א)" יבוא "(א1)".

3. בסעיף 39(א) לחוק העיקרי, ברישה, המילים "הדן בשלושה" – יימחקו. תיקון סעיף 39

דברי הסבר

(3) ערעורים על פסקי דין של בית משפט לתביעות קטנות. לאור ההצעה, בסעיף 7 להצעת החוק, לבטל את סעיף 64 לחוק יש לחזור על הקביעה שנכללה בו ולפיה ערעורים על פסקי דין של בית משפט לתביעות קטנות יידונו בשופט אחר. הדבר מתיישב אף עם פסקה (1) לעיל, לאור סכומי התביעה שבהם מדובר (ר' גם דברי הסבר לסעיף 7 המוצע).

כמו כן, מוצע לייחד הוראה לכלל, ולפיו בקשות לצווי ביניים, לצווים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות במסגרת ערעורים – בין אם מדובר בערעורים פליליים ובין אם ערעורים אזרחיים או אחרים – יידונו בדין יחיד (כיום ממועטות בקשות אלה מסעיף 37(א) לחוק הקובע עניינים שבהם יידון בית משפט מחוזי בהרכב של שלושה, וחל לגביהן סעיף 37(ג) הקובע כי בכל עניין שאינו מוזכר בסעיף יידון בית המשפט המחוזי בשופט אחד).

לפסקה (4)

סעיף 37(ג) לחוק קובע כלל שיויר, ולפיו בכל עניין שאינו מוזכר בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) של סעיף 37 יידון בית המשפט המחוזי בשופט אחר. מוצע להתאים את נוסח הסעיף נוכח הוספת סעיף קטן (א1).

סעיף 3 נוכח הוספת הסמכות של בית המשפט המחוזי לדון במוותב של שניים, מוצע להתאים את הוראת סעיף 39, שעניינה בקביעה מי מבין שופטי ההרכב הוא אבי-בית-הדין, לאפשרות זו.

הקבועים בסעיף 37(ב) לחוק, שיידונו בדין יחיד עם זאת, מוצע להותיר על כנה את הרישה של הסעיף האמור ולאפשר לנשיא בית המשפט ולסגנו להרחיב את ההרכב בהליך מסוים מדין יחיד להרכב שלושה. יצוין כי לפי ההצעה לא ניתנת סמכות לנשיא או לסגנו להרחיב את ההרכב מדין יחיד למוותב שניים או ממוותב שניים למוותב שלושה.

לפי ההצעה, הערעורים המפורטים להלן, יידונו גם הם בדין יחיד:

(1) ערעורים אזרחיים על פסקי דין בתביעות שסכומן או ששווי נושאן, במועד הגשת התובענה, אינו עולה על 100,000 שקלים חדשים, למעט תביעות לפיצויים בשל נזקי גוף לרבות תביעות שעילתן בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975, תביעות בענייני משפחה ותביעות הנוגעות למקרקעין. הטעם בבסיס החרגת ענייני נזקי הגוף, משפחה ומקרקעין מגדר כלל זה נעוץ בעובדה כי תביעות מסוגים אלה קשות לכימות. התוצאה לגבי ערעורים אלה היא כי הם יידונו במוותב שניים;

(2) ערעורים על פסקי דין בתובענות שניתן בהן פסק דין על פי צד אחד, לרבות בתביעות בסדר דין מקוצר שלא ניתנה בהן רשות להגן. ערעורים על פסקי דין שניתנו בהעדר כתב הגנה או התייצבות אינם מצריכים, על פי רוב, ביקורת על הפעלת שיקול דעת שיפוטי מלא. אשר על כן, ניתן להסתפק במקרים אלה בביקורת של דין יחיד;

² ס"ח התשל"ה, עמ' 234.

”בסעיף קטן זה, ”החלטה אחרת” –

- (1) החלטה בבקשה למתן סעד זמני;
- (2) החלטה שניתנה לאחר פסק הדין ואינה נבלעת בו;
- (3) החלטה בעניין חיסיון;
- (4) החלטה בעניין סמכות שיפוט עניינית או סמכות שיפוט בין-לאומית;
- (5) החלטה בעניין התיישנות;
- (6) החלטה בעניין אגרה, עירבון או ערובה;
- (7) דחיית בקשה למינוי מומחה;

דברי הסבר

(2) החלטה שניתנה לאחר פסק הדין ואינה נבלעת בו – החלטה הניתנת לפני פסק הדין ניתנת לערעור במסגרת ערעור על פסק הדין. מטרת הוראה זו להימנע משלילה מוחלטת של האפשרות להשיג על החלטה הניתנת לאחר פסק הדין ואינה נבלעת בו;

(3) החלטה בעניין חיסיון – דחיית טענת חיסיון והיוב הטוען לחיסיון להעיד באותם עניינים, עלולים לגרום עוול שאינו ניתן לתיקון לטוען לחיסיון. אף אם ייקבע לאחר מכן, בפסק הדין בערעור, שטענת החיסיון היתה מוצדקת, לא יהיה בכך כדי לתקן את המעוות. גם אם מתקבלת טענה לחיסיון ובערעור מתברר שערכאת הדין שגתה בעניין זה, עלול להתעורר הצורך לדון בחלק מן ההליך מחדש בשל חשיבותן של הראיות החסויות. כדי למנוע תוצאות בלתי צודקות ובלתי יעילות אלה, מוצע לכלול כל החלטה בעניין חיסיון בגדר ”החלטה אחרת” (ר’ עמ’ 108 לדו”ח ועדת אור).

(4) החלטה בעניין סמכות שיפוט עניינית או סמכות שיפוט בין-לאומית – יש לברר את שאלת סמכותו של בית המשפט לדון בעניין המובא בפניו כבר בתחילת הדיון. גישה זו עולה בקנה אחד עם המגמה, לפיה יש להעלות טענה של העדר סמכות עניינית בשלב מוקדם של הדיון, שאם לא כן, בית המשפט שבפניו הובא העניין קנה סמכות לדון בו (ר’ ע”א 1049/94 דור אנרגיה (1998) בע”מ נ’ האג אחמד סמיר מוחמד חמדן, פ”ד (5) 820).

(5) החלטה בעניין התיישנות – טענת התיישנות היא טענה מקדמית שראוי לה שתתברר בתחילת הדיון, שאם לא כן קיים סיכון של קיום התדיינות לשוא (ר’ גם סעיף 3 לחוק ההתיישנות, התשי”ח-1958 הקובע כי יש לטעון טענת התיישנות בהודמנת ראשונה).

(6) החלטה בעניין אגרה, עירבון או ערובה – החלטה בעניינים אלה מהווה ”שער כניסה” לבית המשפט והם חיצוניים להליך גופו;

(7) דחיית בקשה למינוי מומחה – בסוגי תביעות מסוימים השאלה אם ימונה מומחה או לא מהווה צומת חשוב. החלטה מוטעת בעניין זה עלולה להעלות את הדיון על מסלול מוטעה, ושינוי החלטה בערעור עשוי להביא לתפנית בכל מהלך הדיון (ר’ עמ’ 109 לדו”ח ועדת אור).

סעיפים התיקון המוצע בסעיפים 4 ו-6 להצעת החוק 4 ו-6 מבוסס על המלצת דוח משנת 1997 של הוועדה לבדיקת מבנה בתי המשפט הרגילים בישראל בראשות השופט תאודור אור (להלן – ועדת אור). הוועדה מונתה על ידי השופט אהרן ברק, נשיא בית המשפט העליון דאז, ומר דוד ליבאי, שר המשפטים דאז, וכללה נציגים של מערכת השפיטה, של האקדמיה ושל עורכי הדין. התיקון, בשניוניים מסוימים, אף נכלל בעבר בהצעת חוק בתי המשפט [נוסח משולב] (תיקון מס’ 28) (מבנה מערכת בתי המשפט ותיקונים שונים), התש”ס-2000 (ספר הצ”ח התש”ס עמ’ 663).

התיקון המוצע נועד לצמצם את האפשרות להגיש בקשות רשות לערער (להלן – בר”ע) על החלטה אחרת בעניינים אזרחיים. כיום לפי סעיפים 41(ב) ו-52(ב) לחוק, ניתן להגיש בר”ע על כל החלטה שניתנה במהלך בידורו של הליך אזרחי, הן לפני תחילת שמיעת הראיות והן בשלב שמיעת הראיות. הגשת בר”ע במהלך בידור התובענה גורמת לפיצול הדיון, להשהייתו ולסיבוכו, ולעומת זאת המקרים שבהם יש בהחלטת ביניים כדי להכריע את תוצאת פסק הדין הם נדירים יחסית. לעתים קרובות, החלטה שנראית חשובה בעת נתינתה חדלה להיות אקטואלית במועד פסק הדין, ובכך אופן ניתן לערער עליה במסגרת הערעור על פסק הדין. הנוסח המוצע בא לאזן בין הצורך להשיג על החלטות ביניים, שעשויה להיות להן השלכה ממשית על פסק הדין, לבין הצורך להגביר את יעילותו של ההליך ולמנוע השהיית הדיון. מוצעת רשימה של סוגי החלטות ביניים שמצדיקות מתן האפשרות להגיש בר”ע, תוך מתן אפשרות לשר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, להוסיף בצו סוגי החלטות נוספות, אם יתעורר הצורך בכך להלן פירוט לגבי סוגי ההחלטות:

- (1) החלטה בבקשה למתן סעד זמני – כפי שקבעה ועדת אור “לא אחת יש במתן סעד זמני במסגרת הליך כדי להכריע את גורל התובענה כולה. לעתים מתן הסעד הזמני מקנה יתרון לאחד הצדדים אשר אם יישמד עד למתן פסק הדין, עלול להפר בצורה בוטה את האיזון בין הצדדים.” (עמ’ 109 לדו”ח ועדת אור). הכוונה לסעד זמני כמשמעותו בתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ”ד-1984;

- (8) דחיית בקשה לצירוף בעל דין;
- (9) אישור תובענה ייצוגית לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006³, לרבות החלטה ולפיה רשות לא הוכיחה כי חדלה מגבייה לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור;
- (10) דחיית בקשה להארכת מועד שמשמעותה שלילת האפשרות לפתוח בהליך;
- (11) דחיית בקשה שהוגשה לפי סעיף 37(א1), לשמוע את הערעור, בהרכב מורחב, משלב מוקדם יותר;
- (12) החלטה בעניין אחר שקבע שר המשפטים בצו, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.

5. בסעיף 50(א) לחוק העיקרי, ברישה, המילים "הדן בשלושה" – יימחקו. תיקון סעיף 50
6. בסעיף 52(ב) לחוק העיקרי, בסופו יבוא: תיקון סעיף 52
- "בסעיף קטן זה, "החלטה אחרת" –

- (1) החלטה בבקשה למתן סעד זמני;
- (2) החלטה שניתנה לאחר פסק הדין ואינה נבלעת בו;
- (3) החלטה בעניין דיסיון;
- (4) החלטה בעניין סמכות שיפוט עניינית או סמכות שיפוט בין-לאומית;
- (5) החלטה בעניין התיישנות;
- (6) החלטה בעניין אגרה, עירבון או ערובה;
- (7) דחיית בקשה למינוי מומחה;
- (8) דחיית בקשה לצירוף בעל דין;
- (9) אישור תובענה ייצוגית לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006⁴, לרבות החלטה לפיה רשות לא הוכיחה כי חדלה מגבייה לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור;
- (10) דחיית בקשה להארכת מועד שמשמעותה שלילת האפשרות לפתוח בהליך;
- (11) החלטה בעניין אחר שקבע שר המשפטים בצו, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.

ד ב ר י ה ס ב ר

נ' עמידר התברה לשיכון ישראל בע"מ ואח' (טרם פורסם)) קבע בית המשפט העליון כי החלטה מסוג זה היא החלטה הסותרת את הגולל על ההליך כולו, ולכן יש לאפשר הגשת בר"ע עליה;

(11) דחיית בקשה שהוגשה לפי סעיף 37(א1), לשמוע את הערעור, בהרכב מורחב, משלב מוקדם יותר – לאור חדשנות התיקון בעניין מותב שניים, מוצע לאפשר לבעלי הדין להגיש בר"ע על החלטה שלא לשמוע את הערעור משלב מוקדם מזה שבו צורף השופט השלישי להרכב. החלטה מסוג זה רלבנטית רק לבית המשפט המחוזי.

סעיף 5 מטעמי אחידות עם נוסחו של סעיף 39(א) המוצע בסעיף 3 להצעת החוק, מוצע להשמיט את המילים "הדן בשלושה" גם מסעיף 50 לחוק, שענינו אב בית הדין בבית משפט השלום.

(8) דחיית בקשה לצירוף בעל דין – החלטה מסוג זה, אם מתברר כי היתה שגויה, עלולה להביא למצב שבו נוהל הליך בהעדר בעל דין נכון. אשר על כן, וככל שמדובר בהחלטה ביניים שאינה מהווה פסק דין כלפי המבקש, ראוי לאפשר הגשת בר"ע במקרה זה (ר' ע"מ 6523/07 בר"ם 6800/07 אדם טבע ודין אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' צוקי ארסוף בע"מ (טרם פורסם));

(9) אישור תובענה ייצוגית לרבות החלטה לפי סעיף 9 לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 – החלטות מסוג זה הן החלטות מרחיקות לכת לעניין מתכונת הדיון בתביעה. לפיכך, מוצדק לברר מחלוקות בשאלה זו מוקדם ככל האפשר (ר' עמ' 108 לדר"ח ועדת אור);

(10) דחיית בקשה להארכת מועד שמשמעותה שלילת האפשרות לפתוח בהליך – בבר"ם 2805/06 דורון מזרחי

³ ס"ח התשס"ו, עמ' 264.

⁴ ס"ח התשס"ו, עמ' 264.

- ביטול סעיף 64 .7 סעיף 64 לחוק העיקרי – בטל.
- תיקון סעיף 79א (א) לחוק העיקרי, אחרי "בענין אזרחי" יבוא "לרבות בערעור או בדיון מקדמי בערעור, בענין כאמור". .8 בסעיף 79א(א) לחוק העיקרי, אחרי "בענין אזרחי" יבוא "לרבות בערעור או בדיון מקדמי בערעור, בענין כאמור".
- תיקון סעיף 85 .9 בסעיף 85 לחוק העיקרי, האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:
- "(ב) בלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א) תהיה לרשם הסמכות הנתונה לבית משפט השלום לדון בתביעות אזרחיות, כשסכום התביעה או שווי הנושא, במועד הגשת התובענה, אינו עולה על 50,000 שקלים חדשים, והוא אף אם עלה הסכום או השווי לאחר מכן מחמת שערך או הצמדה; הוראות סעיף קטן זה לא יחולו על אלה:
- (1) תביעות לפיצויים בשל נזקי גוף או תביעות לשיפוי או לפיצוי על תשלומי פנסיה, תגמולים וכל הוצאה אחרת ששולמו או שישולמו בשל נזקי גוף, לרבות תביעות שעילתן בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975;
- (2) תובענות שהוגשו בקשות לאישורן כתובענות ייצוגיות לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006".
- תיקון סעיף 96 .10 בסעיף 96 לחוק העיקרי –
- (1) בסעיף קטן (ג), אחרי "לפי סעיף קטן (ב)" יבוא "על החלטה אחרת של רשם, כהגדרתה בסעיף 52(ב), בשינויים המחוייבים";
- (2) בסעיף קטן (ד), אחרי "בערעור" יבוא "לפי סעיפים קטנים (ב) או (ג), על החלטה אחרת של רשם, כהגדרתה בסעיף 41(ב) או בסעיף 52(ב), לפי הענין, בשינויים המחוייבים";
- תיקון התוספת הראשונה .11 בתוספת הראשונה לחוק העיקרי, בחלק א', בפרט 1, אחרי "375"; יבוא "377א(5)";.

ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 7** סעיף 64 לחוק קובע כי "פסק דין של בית משפט לתביעות קטנות ניתן לערעור לפני בית משפט מחוזי אם ניתנה רשות לכך מאת שופט של בית המשפט המחוזי; בית המשפט המחוזי ידון בערעור בשופט אחר" שאלת הוקתיות הסעיף והיחס בינו לבין סעיף 17 לחוק יסוד: השפיטה – לפיו פסק דין של בית משפט בערכאה ראשונה ניתן לערעור בזכות – עלתה בעקיפין בפסיקת רשם בית המשפט העליון, אך טרם הוכרעה (רע"א 9041/05 "אמרי חיים" עמותה רשומה נ' אהרן ויזל, (טרם פורסם)). מוצע לבטל את הסעיף ובכך לקבוע בעקיפין זכות ערעור על פסק דין של בית משפט לתביעות קטנות, בהיותו בית משפט שלום. משמעות נוספת הנגזרת מביטולו של סעיף 64 לחוק היא כי לענין ערעור על החלטות אחרות של בית המשפט לתביעות קטנות, יחולו הוראות סעיף 52 לחוק, בנוסחו המוצע בסעיף 6 להצעת החוק.
- סעיף 8** מוצע להבהיר, כי בית המשפט הדן בענין אזרחי ראוי לעשות שימוש בסמכותו לפי סעיף 79א לחוק, קרי, לפסוק בסכסוך בדרך של פשרה או ליתן תוקף להסכם פשרה בין הצדדים, גם במהלך הדיון המקדמי בערעור המתקיים בפני שופט אחר. יובהר כי אין בתיקון המוצע כדי לגרוע מסמכותו של שופט יחיד, במסגרת ערעור או דיון מקדמי בערעור, להעביר ענין לגישור או לבוררות לפי סעיפים 79ב ו-79ג לחוק.
- סעיף 9** מוצע להסמיך רשמים לדון בתביעות אזרחיות כשסכום התביעה או שווי הנושא אינו עולה על 50,000 שקלים חדשים. מדובר בתביעות שהדיון בהן מתנהל על פי פרוצדורה מיוחדת של "סדר דין מהיר", המוסדרת במסגרת פרק ט"ו בתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, והמיועדת להביא לסיום מהיר ויעיל של סכסוכים בסכומים נמוכים באופן יחסי. עם זאת, רשמים לא ידונו בתובענות שהוגשו בקשות לאשרן כתובענות ייצוגיות – לאור מורכבותן, או בתביעות לפיצויים בשל נזקי גוף, לרבות כאלה שעילתן בחוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 – לאור הקושי לכמתן. הסמכת רשמים כאמור עשויה להביא להתייעלות עבודת בתי המשפט.
- סעיף 10** מוצע לתקן את סעיף 96 לחוק כדי להתאימו להסדר החדש המוצע בסעיפים 4 ו-6 להצעת החוק בדבר ערעורים על החלטות אחרות. מוצע כי על החלטה אחרת של רשם ניתן יהיה לערער בזכות לפני בית המשפט שבו הוא משמש רשם, כפי המצב היום, אך על החלטת בית המשפט בערעור כאמור ניתן לערער רק אם החלטה המקורית של הרשם היא "החלטה אחרת" כהגדרתה בסעיף 41(ב) או 52(ב) לחוק המוצע, לפי הענין.
- סעיף 11** מוצע להוסיף לרשימת העניינים שיידונו בבית המשפט המחוזי בדין יחיד את עבירת הסחר

12. בפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971, בסעיף 62ג, אחרי "מבית המשפט" תיקון פקודת בתי הסוהר יבוא "בגוף ההחלטה".
13. בחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001, בסעיף 25(ה), אחרי "מבית המשפט" תיקון חוק שחרור על-תנאי ממאסר יבוא "בגוף ההחלטה".
14. בחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, בסעיף 43 – (1) בסעיף קטן (א), במקום "בית המשפט העליון" יבוא "בית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו מצוי מקום מושבו של בית הדין"; (2) בסעיף קטן (ב), במקום "בית המשפט העליון" יבוא "בית המשפט המחוזי כאמור בסעיף קטן (א)".
15. בחוק הרשויות המקומיות (משמעת), התשל"ה-1978, בסעיף 24 – (1) בסעיף קטן (א), במקום "בית המשפט העליון" יבוא "בית המשפט המחוזי שבאזור שיפוטו מצוי מקום מושבו של בית הדין"; (2) בסעיף קטן (ב), במקום "בית המשפט העליון" יבוא "בית המשפט המחוזי כאמור בסעיף קטן (א)".

דברי הסבר

ערכאות, קרי, למנוע הגשת בקשות למתן רשות ערעור על פסקי דין בעתירות אסירים ובעתירות על ועדת השחרורים הן לבית המשפט המחוזי הן לבית המשפט העליון. התיקון המוצע קובע, שבית המשפט המחוזי הדין בעתירות אסיר ובעתירה על ועדת השחרורים יוכל לתת רשות ערעור על פסק דינו רק במסגרת פסק הדין עצמו, ואילו בקשה לאחר שניתן פסק הדין בעתירת אסיר ובעתירה על ועדת השחרורים, למתן רשות ערעור על פסק הדין, תוגש רק לבית המשפט העליון.

סעיפים מוצע, בהתאם להמלצות ועדת אור, לקבוע כי 14, 15, בית המשפט המחוזי ידון בערעורי המשמעת לפי 17 ו-18 חוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, חוק הרשויות המקומיות (משמעת), התשל"ח-1978, חוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, וחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976. אין הצדקה לכך שערעורים מסוג זה יידונו ישירות בבית המשפט העליון, בפרט לאור העובדה שערעורי המשמעת האחרים הועברו בחקיקה קודמת לבית המשפט המחוזי (ר' ס"ח התשס"ה, עמ' 738, 742). יצוין, כי בנושא הערכאה המתאימה לרון בערעורי משמעת של עובדי המדינה ועובדי הרשויות המקומיות דנה גם הוועדה לבריכת בתי הדין לעבודה, בראשות השופט בדימוס יצחק זמיר (להלן – ועדת זמיר). שמונתה ביום ז' חשון התשס"ד (2 בנובמבר 2003) על ידי שר המשפטים לשעבר, מר טומי לפיד, מ"מ ראש הממשלה ושר התעשייה המסחר והתעסוקה לשעבר, מר אהוד אולמרט, נשיא בית המשפט העליון לשעבר, השופט אהרן ברק ונשיא בית הדין הארצי לעבודה, השופט סטיב ארלה. הוועדה הגישה את

בבני אדם לעיסוק בזנות, לפי סעיף 377א(5) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 הקובע לאמור:

"377א. הסוהר באדם לשם אחר מאלה או הסוהר באדם ומעמידו בכך בסכנה לאחד מאלה, דינו – מאסר שש עשרה שנים.

...

(5) הבאתו לידי מעשה זנות".

במדינת ישראל, כמו גם במדינות אחרות בעולם, התפתחה בשנים האחרונות תופעת הסחר בבני אדם, לרוב בדרך של הבאת נשים מארצות זרות למטרת העסקה בזנות. מוצע לקבוע כי הליך פלילי שעניינו אישום בעבירת הסחר, יידון לפני דן יהיה, וזאת מתוך מטרה לזרז את הטיפול בהליכים אלה, ולמנוע, בין השאר, תוצאות לוואי של התמשכותם, כגון העלמת עדות, הפעלת לחצים עליהן וחזרה מכוונה להעיד.

סעיפים סעיף 62ג לפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], 12 ו-13 התשל"ב-1971, קובע לגבי פסק הדין של בית המשפט המחוזי בעתירת אסיר כי "החלטת בית המשפט המחוזי בעתירת אסיר ניתנת לערעור לפני בית המשפט העליון אם נתקבלה רשות לכך מבית המשפט או מאת שופט בית המשפט העליון". סעיף 25(ה) לחוק שחרור על-תנאי ממאסר, התשס"א-2001, קובע הוראה דומה לגבי פסק הדין של בית המשפט המחוזי בעתירה שהוגשה נגד החלטת ועדת השחרורים. התיקון המוצע נועד לחסוך את האפשרות לקיום הליכים כפולים באותו עניין בשתי

⁵ דינו מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459.

⁶ ס"ח התשס"א, עמ' 410.

⁷ ס"ח התשכ"ג, עמ' 50.

⁸ ס"ח התשל"ח, עמ' 153.

- תיקון חוק בתי משפט לעניינים מינהליים
16. בחוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000, בסעיף 12(ב), בהגדרה "החלטה אחרת" –
- (1) בפסקה (1), בסופה יבוא "בעתירה מינהלית";
- (2) אחרי פסקה (1) יבוא:
- "(א1) החלטה בבקשה למתן סעד זמני בערעור מינהלי ובתובענה מינהלית";
- (3) בפסקה (א3), בסופה יבוא "או סמכות שיפוט בינלאומית";
- (4) אחרי פסקה (א3) יבוא:
- "(ב3) החלטה בעניין התיישנות בתובענה מינהלית;
- (ג3) החלטה בעניין אגרה, עירבון או ערובה;
- (ד3) דחיית בקשה למינוי מומחה בתובענה מינהלית;
- (ה3) דחיית בקשה לצירוף בעל דין;
- (ו3) אישור תובענה ייצוגית לפי חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006, לרבות החלטה ולפיה רשות לא הוכיחה כי הדלה מגבייה לפי סעיף 9(ב) לחוק האמור;
- (ז3) דחיית בקשה להארכת מועד שמשמעותה שלילת האפשרות לפתוח בהליך";
17. בחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961⁹, בסעיף 71 –
- (1) בכותרת השוליים, במקום "לבית המשפט העליון" יבוא "לבית המשפט המחוזי";
- (2) במקום "בית המשפט העליון" יבוא "בית משפט מחוזי";
18. בחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976¹⁰, בסעיף 41(ג), במקום "בית המשפט העליון" יבוא "בית משפט מחוזי";
- היקון חוק לשכת עורכי הדין
- היקון חוק הנוטריונים

ד ב ר י ה ס ב ר

ביניים שרק עליהן ניתן להגיש בר"ע, הסדר זה תואם את הצעת התיקון לחוק המובאת בסעיפים 4 ו-6 המוצעים. מוצע לתקן את חוק בתי המשפט לעניינים מינהליים ולהתאימו לתיקון המוצע לחוק בהקשר זה (בסעיפים 4 ו-6 להצעת החוק), ולהביא לכך שניתן יהיה להגיש בר"ע על אותם סוגי החלטות ביניים גם בבתי המשפט האזוריים וגם בבתי המשפט המינהליים, בשינויים המחוייבים.

המלצותיה בדו"ח מיום כ"ו כסלו התשס"ו (27 בדצמבר 2005) (הדו"ח פורסם לציבור וניתן לעיין בו באינטרנט בכתובת: <http://elyon1.court.gov.il/heb/avoda/index.html>), ועדת זמיר המליצה, בדעת רוב, כי ערעורי משמעת אלה יועברו מבית המשפט העליון לבית הדין לעבודה.

סעיף 16 חוק בתי משפט לעניינים מינהליים, התש"ס-2000, מונה, בסעיף 12(ב), סוגים של החלטות

⁹ ס"ח התש"ס, עמ' 190.

¹⁰ ס"ח התשכ"א, עמ' 178.

¹¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 196.

הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 47) (הקמת בית משפט), התשס"ח-2007

1. בחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 33, תיקון סעיף 33 האמור בו יסומן "(א)" ואחריו יבוא:

"(ב) הוקם בית משפט מחוזי חדש לפי הוראות סעיף קטן (א) (בסעיף זה – בית המשפט החדש), יחולו הוראות אלה:

(1) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות מעבר ולפיהן –

(א) סוגי עניינים שיקבע לא יידונו בבית המשפט החדש, אלא יידונו בבית המשפט שאליו היו מוגשים אלמלא הוקם בית המשפט החדש (בסעיף זה – בית המשפט המקורי);

(ב) סוגי עניינים שיקבע יידונו בבית המשפט החדש, אף שהם באזור השיפוט של בית המשפט המקורי;

דברי הסבר

המשנות מסמכותם העניינית של בית המשפט המחוזי מרכז או של בית המשפט המחוזי בתל אביב יעמדו בתוקפן עד יום 1.3.2008 (ר' עמ' 22 לפסק הדין).

החוק המוצע בא לתקן את הוראות החוק שענייני הקמת בתי משפט מחוזיים ובתי משפט שלום, ובכך לאפשר הקמה תקינה של בתי משפט חדשים ולייעל את פעולת המערכת השיפוטית.

סעיף 1 מוצע להסמיך את שר המשפטים ואת מנהל בתי המשפט ליתן, עם הקמת בית משפט מחוזי חדש, הוראות מעבר שונות, לתקופת מעבר של עד שלוש שנים, כמפורט להלן:

ראשית, בית המשפט החדש לא ידון בסוגי עניינים שיקבע שר המשפטים. הכוונה היא לסוגי הליכים, שמסויבות שונות (כמו מומחיות שופטים או דרישה להרכבים) בית המשפט החדש טרם נערך לקליטתם. אלה ייוותרו בתקופת המעבר בסמכותו של בית המשפט שהיה מוסמך לדרון בהם אלמלא הוקם בית המשפט החדש.

שנית, בית המשפט החדש ידון בסוגי עניינים שיקבע שר המשפטים ושעל פי כללי הסמכות המקומית נמצאים בסמכות בית המשפט המקורי, גם לאחר קביעת אזורי השיפוט החדשים. אפשרות זו מהווה, למעשה, "תמונת ראי" של האפשרות הקודמת, והיא נובעת ממצב שבו בית המשפט החדש אינו עמוס, והוא ערוך, מבחינת מומחיות השופטים המכהנים בו, לטפל בתיקים שבסמכות בית המשפט המקורי ולקצר את משך ההליך המשפטי.

כמו כן, מנהל בתי המשפט יהיה רשאי ליתן הוראות בדבר העברת הליכים תלויים ועומדים, אשר הוגשו כדין לבית המשפט המקורי בעבר, לבית המשפט החדש. העברת התיקים יכול שתיעשה בהתאם לחלוקות שונות, כגון סוג העניינים, מועד הגשת ההליכים וכיו"ב. עם זאת, אין ליתן הוראה בדבר העברת הליכים המתייחסת להליכים

כללי סעיפים 33 ו-43 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן – החוק), מסמיכים את שר המשפטים להקים בתי משפט מחוזיים ושלוש ולקבוע את מקום מושבם ואת אזור שיפוטם. הקמת בית משפט חדש מחייבת שורה ארוכה של פעולות מורכבות, הכוללות מינוי שופטים, מציאת מבנה מתאים והיערכות לוגיסטית ואדמיניסטרטיבית. לפיכך, אין מנוס לעתים מהקמה הדרגתית של בית משפט, באופן שבשלב ראשונים יפעל רק במתכונת חלקית ויעסוק בנושאים מוגדרים, מנגד, קיימת אפשרות שכית המשפט החדש עדיין לא יהיה עמוס והוא יוכל לקלוט תיקים מבתי משפט עמוסים יותר.

לפיכך, לצורך הקמתו של בית המשפט המחוזי מרכז נקבעו שלושה צווים: צו בתי המשפט (הקמת בית משפט מחוזי מרכז), התשס"ז-2007, צו בתי המשפט (הקמת בית משפט מחוזי מרכז) (תיקון), התשס"ז-2007, וצו בתי משפט (הוראות מעבר) (אזורי השיפוט של בתי המשפט המחוזיים) (תיקון), התשס"ז-2007, בצווים אלה נקבעו הקמתו של בית המשפט המחוזי מרכז, מקום מושבו, תחומי שיפוט והוראות מעבר בדבר עניינים שייידונו בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו ובבית המשפט המחוזי מרכז, בתקופת מעבר כן נקבעו הוראות בדבר העברת עניינים שהוגשו לבית המשפט המחוזי בתל אביב לפני תחילת פעולתו של בית המשפט המחוזי מרכז, לבית המשפט המחוזי מרכז.

בבג"צ 7067/07 חיים נתנאל בע"מ ואח' נ' שר המשפטים ואח' (טרם פורסם) (להלן – פרשת נתנאל) נבחנה חוקיותם של שלושת הצווים האמורים. בית המשפט העליון קבע כי ההוראות בצווים אלה לעניין הנושאים אשר יונחו לפתחם של בתי המשפט המחוזיים הנוגעים בדבר או שייגרעו מטיפולם, וכן לענין העברתם של תיקים בין ערכאות, ניתנו בהעדר הסמכה בחוק לקביעתם. בית המשפט קבע בין השאר כי ההוראות בצווים האמורים

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 198; התשס"ז, עמ' 382.

(2) מנהל בתי המשפט רשאי להורות על העברת הליכים אשר הוגשו לבית המשפט המקורי, לבית המשפט החדש, קביעה כאמור יכול שתהא לפי סוג ההליך, מועד הגשת ההליך, השלב הדיוני שבו מצוי ההליך או לפי כל חלוקה אחרת, ובלבד שהוראה לפי פסקה זו לא תינתן לגבי הליכים שהחל בהם הדיון; הודעה על הליכים שהועברו כאמור תפורסם ברשומות ובאתר האינטרנט של הנהלת בתי המשפט.

(ג) תוקפן של הוראות לפי סעיף קטן (ב) יהיה לתקופה שלא תעלה על שלוש שנים ממועד תחילת פעולתו של בית המשפט החדש; סמכות שהוקנתה לבית משפט לדון בהליך מכוח ההוראות כאמור תעמוד בעינה עד לסיום הדיון בהליך.

(ד) אין בהוראות לפי סעיף קטן (ב) כדי לגרוע מהוראות סעיף 78.

תיקון סעיף 43, 2.

(ב) הוקם בית משפט שלום חדש לפי הוראות סעיף קטן (א) (בסעיף זה – בית המשפט החדש), יהולו הוראות אלה:

(1) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות מעבר ולפיהן סוגי עניינים שיקבע לא יידונו בבית המשפט החדש;

(2) מנהל בתי המשפט רשאי להורות על העברת הליכים, אשר הוגשו לבית משפט שלום באותו אזור שיפוט, לבית המשפט החדש; קביעה כאמור יכול שתהא לפי סוג ההליך, מועד הגשת ההליך, השלב הדיוני שבו מצוי ההליך או לפי כל חלוקה אחרת, ובלבד שהוראה לפי פסקה זו לא תינתן לגבי הליכים שהחל בהם הדיון; הודעה על הליכים שהועברו כאמור תפורסם ברשומות ובאתר האינטרנט של הנהלת בתי המשפט.

(ג) תוקפן של הוראות לפי סעיף קטן (ב) יהיה לתקופה שלא תעלה על שלוש שנים ממועד תחילת פעולתו של בית המשפט החדש; סמכות שהוקנתה לבית משפט לדון בהליך מכוח ההוראות כאמור תעמוד בעינה עד לסיום הדיון בהליך.

(ד) אין בהוראות לפי סעיף קטן (ב) כדי לגרוע מהוראות סעיפים 49 או 78.

ד ב ר י ה ס ב ר

שלא תינתן הוראה לפי סעיף זה לאחר התחלת הדיון אלא בהסכמת השופט שהחל לדון בו.

הוראות אלה בולן נועדו לאפשר ניצול מרבי של המשאבים של מערכת המשפט, בעת הקמתו של בית משפט חדש.

סעיף 2 בסעיף 2 להצעת החוק מוצע לקבוע הוראות דומות לאלה המפורטות בסעיף 1 להצעה, למקרה של הקמת בית משפט שלום חדש, בשינויים הנובעים מהעובדה שהסמכות המקומית של בית משפט השלום משתרעת על אזור השיפוט של המחוז שבו הוא נמצא. כך למשל אין צורך בהוראה דומה להוראת סעיף 33(ב)(1) (ב) המוצע, ולפיה סוגי עניינים שהשר יקבע יידונו בבית המשפט החדש, אף שהם באזור השיפוט של בית המשפט המקורי, שכן כל בתי משפט השלום באזור השיפוט הם בעלי סמכות שיפוט זהה וחופפת, על כל אזור השיפוט.

אשר הדיון בהם כבר החל בבית המשפט המקורי, העברת התיקים על ידי מנהל בתי המשפט כפופה כמובן לקביעות של שר המשפטים באשר לסמכויות בתי המשפט, בהתאם לסעיף 33(ב)(1) המוצע.

ההוראות האמורות יהיו לתקופה שלא תעלה על שלוש שנים, אך הליכים שהוגשו או שהועברו מכוח ההוראות לבית משפט מסוים (המקורי או החדש) ימשיכו להידון בו עד סיומם, הגם שהתקופה עשויה לחרוג משלוש שנים.

כמו כן, מוצע לקבוע כי אין בהוראות לפי סעיפי ההסמכה המוצעים כדי לגרוע מהסמכות הקבועה בסעיף 78 לחוק ולפיה "ענין שהובא או שיש להביאו לפני בית משפט מחוזי או בית משפט שלום במקום אחר, רשאי נשיא בית המשפט העליון או המשנה לנשיא להורות שיהיה נידון בבית משפט של אותה דרגה במקום אחר, ובלבד

3. צו בתי המשפט (הקמת בית משפט מחוזי מרכז), התשס"ז-2007,² צו בתי משפט (הוראות תשריר מעבר) (אזורי השיפוט של בתי המשפט המחוזיים) (תיקון), התשס"ז-2007³ וצו בתי המשפט (הקמת בית משפט מחוזי מרכז) (תיקון), התשס"ז-2007,⁴ יראו אותם כאילו הותקנו כדין לפי סעיף 33 לחוק העיקרי, בנוסחו בסעיף 1 לחוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

המוצע. ויובהר כי במסגרת צו נוסף שיתקין שר המשפטים, ואשר ייכנס לתוקף לאחר היכנסו לתוקף של החוק המוצע, תיקבע תקופת המעבר (של עד שלוש שנים) גם בצווים האמורים.

סעיף 3 מוצע לקבוע הוראת תשריר ולפיה יראו את הצווים שהקימו את בית המשפט המחוזי מרכז, הם הצווים שנדונו בפרשת נתנאל, כאילו הותקנו מכוח החוק

² ק"ת התשס"ז, עמ' 824.

³ ק"ת התשס"ז, עמ' 1040.

⁴ ק"ת התשס"ז, עמ' 1041.

